

RIKSDAGENS PROTOKOLL

1950

ANDRA KAMMAREN

Nr 25

17—19 oktober.

Debatter m. m.

Tisdagen den 17 oktober.

	Sid.
Minnesord över avliden ledamot av kammaren	3
Meddelande om tackskrivelse från brittiska parlamentet	4
Interpellationer av:	
Herr Boman i Kieryd ang. underlättande av den svenska frukt- produktionens avsättning	4
Herr Nihlfors ang. rätt för politiska skolungdomsföreningar att bedriva sin verksamhet i läroverkens lokaler	5
Herr Staxäng ang. skydd mot sådana avspärningsrisker i västra Sverige, som blivit aktualiserade genom Surte-katastrofen	6
Fru Boman ang. avskaffande av kafferansonerings	7

Tisdagen den 17 oktober.

Kl. 2 em.

§ 1.

Herr TALMANNEN öppnade sammanträdet med följande ord: Mina damer och herrar! Sedan vi sist voro samlade här har ledamoten Bror Persson från Halmstad avlidit. Perssons intresse för samhällsvårdande arbete gjorde att han vid riksdagsvalet 1948 utsågs till ledamot av kammaren. Genom sin duglighet och sitt redbara väsen var han en värdefull medarbetare i vårt offentliga värv. Under sin verksamhet i riksdagen ägnade han sig främst åt de ärenden som behandlas av bevillningsutskottet.

Budskapet om hans tidiga bortgång kändes smärtsamt för alla dem som i sin dagliga gärning stodo honom nära.

Detta anförande åhördes av kammarens ledamöter stående.

§ 2.

Upplästes följande till kammaren inkomna protokoll angående den i § 32 riksdagsordningen föreskrivna fullmaktsgranskningen:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet den 31 augusti 1950.

Till justitiedepartementet hade den 1 juli 1950 från länsstyrelsen i Hallands län och den 17 augusti 1950 från länsstyrelsen i Västernorrlands län inkommit fullmakter för respektive läroverksadjunkten Nils Nestrup, Halmstad, och fru Ruth Hellström, Härnösand, vilka vid nya röstsammanräkningar blivit utsedda såsom ledamöter av riksdagens andra kammare i stället för avgångna ledamöter av samma kammare.

Vid granskning av fullmakterna, som företogs inför chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgälds-

kontoret, framställdes mot fullmakterna icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte de granskade fullmakterna överlämnas till andra kammaren.

I ämbetet:

C. G. Bruno.

Vid detta protokoll voro fogade de däri avsedda fullmakterna för läroverksadjunkten Nils Nestrup, Halmstad, och fru Ruth Hellström, Härnösand, att inträda såsom ledamöter av kammaren för tiden till den 1 januari 1953. Dessa ledamöter hade efterträtt herr Persson i Halmstad, som avlidit, samt herr Statin, vilken av sagt sig ledamotskap av kammaren.

Herr talmannen meddelade, att herr Nestrup och fru Hellström intagit sina platser i kammaren.

§ 3.

Upplästes följande till kammaren inkomna ansökningar, om ledighet från riksdagsgöromålen:

Talman Sävström, Andra kammaren.

Anhåller härmed om ledighet från riksdagsgöromålen under dagarna den 17—21 oktober 1950.

Högaktningsfullt

Carl Lindberg.

Riksdagens andra kammare, Stockholm.

På grund av utomlandsvistelse anhålles om riksdagsledighet till och med 4 november.

Elsa Ewerlöf.

Till talmannen, andra kammaren, Riksdagen, Stockholm.

På grund av tjänsteresa till Amerika som ordförande i det internationella

Interpellation angående underlättande av den svenska fruktproduktionens avsättning.

sjuksköterskeförbundet (The International Council of Nurses) anhåller under tecknad härmed om ledighet fr. o. m. den 17 t. o. m. den 31 oktober 1950.

Stockholm den 3 oktober 1950.

Gerda Höjer.

Till riksdagens andra kammare.

Undertecknad anhåller härmed vördsam om ledighet från riksdagsgöromålen från och med den 17 oktober och tills vidare för fullgörandet av uppdrag som delegat vid Förenta Nationernas femte generalförsamling.

New-York den 21 september 1950.

Sven Wedén.

Karlskrona 13 oktober 1950.

Riksdagens andra kammare, Stockholm.

Kan icke deltaga i årets höstsession med riksdagens andra kammare. Får därför anhålla om ledighet från riksdagsgöromålen till detta års slut.

Högaktningsfullt

Algot Törnkvist.

Till andra kammarens talman, riksdagshuset, Stockholm.

Härmed får jag på grund av uppdrag av Förenta Nationernas Hälsovårdsorganisation att företaga en resa till Liberia anhålla om befrielse från riksdagsgöromålen under höstsessionen.

Malmö den 9 oktober 1950.

Med utmärkt högaktning

Ragnar Huss.

Ledighet från riksdagsgöromålen fr. o. m. innevarande dag beviljades herr Lindberg t. o. m. den 21 oktober, fru Ewerlöf t. o. m. den 4 november, fröken Höjer t. o. m. den 31 oktober samt herrar Wedén, Törnkvist och Huss tills vidare.

§ 4.

Herr TALMANNEN yttrade: Jag vill meddela att kamrarnas talmän genom

brittiska ambassaden i Stockholm mottagit en skrivelse från talmannen i det brittiska underhuset, i vilken skrivelse framföres ett varmt tack från lordkanslern och talmannen i underhuset för det mottagande och den gästfrihet som ägnades de parlamentsmedlemmar vilka i våras besökte Sverige såsom riksdagens gäster.

§ 5.

Interpellation angående underlättande av den svenska fruktproduktionens avsättning.

Ordet lämnades på begäran till

Herr BOMAN i Kieryd, som anförde: Herr talman! Den svenska yrkesfruktodlingen har under senare år utvecklats på ett sådant sätt att den fått ett framträdande rum i vår livsmedelsproduktion. Enligt en under förra året verkställd utredning omfattar yrkesfruktodlingen 1 595 odlingar med en areal av 4 140 ha. Det framgår av samma utredning att denna företagsverksamhet är spridd på i huvudsak mindre odlingar, sålunda finnas icke mindre än 1 362 odlingar i storleksgruppen 0—5 ha. Planteringarna ha fått sin förnämsta utbredning i svaga jordbruksbygder, där markförhållandena icke medgiva mera krävande odlingar.

Trots den betydande ansvällning som ägt rum på fruktodlingens område är vårt land under normala förhållanden dock icke ännu självförsörjande i fråga om frukt. År 1948 importerades förutom betydande mängder sydfrukter 16 446 205 kg äpplen och 4 675 577 kg päron. Sortvalet inom den inhemska odlingen främjar icke heller ett kontinuerligt tillgodoseende av fruktförsörjningen under årets alla tider. Fruktkonsumtionen i Sverige per capita är också alltfört ganska låg och geografiskt synnerligen ojämnt fördelad.

En normal svensk fruktskörd uppskattas representera ett värde av 350

Interpellation angående rätt för politiska skolungdomsföreningar att bedriva sin verksamhet i läroverkens lokaler.

miljoner kronor. Detta värde är av betydelse icke bara för de odlare, som av näringen ha sin huvudsakliga utkomst, utan också för hela nationen. Det är därför angeläget att den svenska fruktodlingen får utvecklas på ett ändamålsenligt sätt och att statsmakterna ägna sin uppmärksamhet åt de problem som fruktodlarna själva eller deras organisationer ej förmå bemästra.

Avsättningen av årets mycket stora fruktskörd ger odlarna anledning till bekymmer. Med hänsyn till den stora expansionen inom svensk fruktodling kunna dessa bekymmer visserligen ge fruktodlarna anledning till en tankeställare. Det är dock ofrånkomligt att åtskilliga problem som gälla landets fruktodling och fruktförsörjning påkalla allmän uppmärksamhet.

Marknadsförandet av den svenska frukten lämnar såväl ur odlarnas som konsumenternas synpunkt åtskilligt övrigt att önska. Enhetliga kvalitetsbestämmelser tillämpas icke. Sålunda har även i år outvecklade äpplen av fränsorteringsstyp saluförts till förhållandevis höga priser. Sådan industri som använder frukt såsom råvara tycks icke vara utbyggd i önskvärd omfattning. De höga frakterna till de avlägsna underskottsområdena, förnämligast Norrland, försvåra och fördyra avsättningen på dessa marknader; möjligen skulle en statlig fraktlindring härvidlag kunna tänkas. En betydande import av sydfrukter under tider då tillgången på inhemsk frukt är som rikligast inkräktar synnerligen olägligt på den svenska fruktodlingens avsättningsutrymme. Om den fruktimport som kan vara handelspolitiskt motiverad kunde förläggas till årstider då tillgången på svensk frukt är mindre betydande, så skulle därmed mycket vara vunnet.

Med anledning av vad jag här anfört anhåller jag om andra kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för

jordbruksdepartementet få framställa följande interpellation.

1) Anser herr statsrådet att allmänna åtgärder i syfte att underlätta den svenska fruktproduktionens avsättning i nuvarande läge kunna vara motiverade, och

2) vill herr statsrådet lämna riksdagen en redogörelse för vilka åtgärder som i så fall enligt herr statsrådets mening kunna ifrågakomma?

Denna anhållan bordlades.

§ 6.

Interpellation angående rätt för politiska skolungdomsföreningar att bedriva sin verksamhet i läroverkens lokaler.

Herr talmannen lämnade på begäran ordet till

Herr NIHLFORS, som yttrade: Herr talman! Inom de svenska läroverken ha eleverna sedan gammalt möjlighet att fritt komma samman i föreningar av skilda slag, såsom religiösa, litterära, naturvetenskapliga, nykterhets- och idrottsföreningar. Dessa sammanslutningar ha i regel tillgång till skolans lokaler och till dess anslagstavlor. Uppsikt över dessa föreningar utövas av rektor. Det är därför denne som har att enligt nuvarande bestämmelser taga ställning till om även politiska skolungdomsföreningar skola få samma möjligheter att bedriva sin verksamhet som övriga skolföreningar.

Hittills tycks emellertid praxis vara den att dessa politiska föreningar ej erhålla tillstånd härtill. Uppenbarligen betrakta en hel del rektorer politiskt upplysningsarbete inom skolans väggar såsom något störande, ja kanske rent av som något anstötligt.

Av såväl en liberal som en socialdemokratisk skolungdomsförening i Stockholm ha nyligen framställningar

Interpellation angående skydd mot sådana avspärrningsrisker i västra Sverige, som blivit aktualiserade genom Surte-katastrofen.

gjorts om upphävande av gällande förbud. Den liberala framställningen har lämnats utan avseende av ett rektorskonvent.

Alla torde vara överens om att skolans uppgift bl. a. är att ge ungdomen, då den når en viss ålder, goda kunskaper om samhällets institutioner och om vad en medborgare i detta land bör veta för att han eller hon skall kunna bl. a. vid allmänna val taga ställning till skilda samhällsproblem. Den svenska demokratin bygger de facto på att politiska partier skola finnas och bedriva sin verksamhet bland medborgarna. Det borde därför inte längre finnas någon rimlig anledning att låta eleverna i de högre skolorna genom nuvarande rektorspraxis få den uppfattningen att politik är något man helst inte bör syssla med. Man kan fråga sig om denna attityd i förening med den alltjämt föga omfattande undervisningen i samhällskunskap är en av orsakerna till att man bland den ungdom som studerar för att skaffa sig högre utbildning så ofta träffar på en rent negativ inställning till politik och därmed till samhälleliga angelägenheter.

I anledning av vad jag här anfört får jag hemställa om andra kammarrens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet få rikta följande frågor:

Delar herr statsrådet den uppfattning som vissa läroverksrektorer synes hysa att politiska skolungdomsföreningar inte böra få bedriva verksamhet i skolornas lokaler på samma sätt som andra skolföreningar?

Om så icke är fallet, anser herr statsrådet att åtgärder böra vidtagas för att de politiska skolungdomsföreningarna skola få tillstånd att använda skolornas anslagstavlor och lokaler för att sprida kännedom om sin verksamhet och om de politiska idéer de företräda?

Denna anhållan bordlades.

§ 7.

Interpellation angående skydd mot sådana avspärrningsrisker i västra Sverige, som blivit aktualiserade genom Surte-katastrofen.

Herr STAXÄNG erhöll på begäran ordet och anförde: Herr talman! sedan följderna av Surtekatastrofen nu kunna överblickas, framstår denna alltmer som en olycka av mycket stor räckvidd. De enskilda människor som genom raset tillfogats lidanden och förluster måste bispringas så långt möjligt är, och de omfattande ekonomiska skadeverkningarna måste avhjälpas. I detta läge är det en anledning till allmän tillfredsställelse att de lokala myndigheterna synas ha inskridit raskt och effektivt.

Surtekatastrofen har också aktualiserat problemet om förbindelserna mellan inlandet och västkusten — dess avspärrande verkan berör ett område som omfattar även Värmland. De stora ekonomiska skadeverkningarna har uppkommit genom att den av raset förorsakade avspärrningen på en gång drabbat alla de tre förbindelsevägar — landsväg, järnväg och vattenväg — vilka i detta område delvis löpa parallellt och nära varandra.

Problemet är alltså av mycket betydande storleksordning både ur beredskapssynpunkt och för den normala fredsekonomin. Med tanke på det nuvarande världspolitiska läget måste det vidare anses ha en ur det totala försvarets synpunkt brännande aktualitet.

Göteborg utgör nu och framgent den viktigaste länken i våra förbindelser västerut. Inför den avspärrningsrisk som genom Surtekatastrofen trätt i dagen anmäler sig emellertid behovet att trygga och bygga ut hamnkapaciteten i hela det ekonomiskt så betydelsefulla området från Varberg till Strömstad på sådant sätt att skadeverkningar på våra

Interpellation angående avskaffande av kafferansoneringen.

transportleder i västra Sverige icke få förlamande konsekvenser. Likaledes torde böra övervägas att upprätta en ny järnvägsförbindelse mellan de isfria hamnarna i norra Bohuslän och järnvägsnätet norr om Väneren. Frågan om upprättande av en reservförbindelse genom Nordre älv träder också i förgrunden, liksom möjligheterna att komplettera de nu befintliga kanalvägarna med en kanal mellan Vänersborg och Uddevalla. I detta sammanhang må även beröras de reservtransportmedel av olika slag som krävas för att möta en kritisk situation.

Problemet om trygghet av förbindelserna i detta område får förutsättas vara föremål för prövning av vederbörande myndigheter. På grund av dess försvarspolitiska aktualitet och med hänsyn till den genom Surtekatastrofen inträdda försämringen i läget skulle det emellertid vara av största intresse att få kännedom om hur regeringen bedömer detsamma.

Under åberopande av här anförda synpunkter får jag hemställa om kammarens tillstånd att till hans excellens herr statsministern få rikta följande fråga:

Vill Ers Excellens lämna kammaren en redogörelse för de åtgärder, som redan må vara vidtagna eller av regeringen planeras för att trygga landet, i fred såväl som under krig, mot sådana avspärrningsrisker i västra Sverige som blivit aktualiserade genom Surtekatastrofen?

Denna anhållan bordlades.

§ 8.

Interpellation angående avskaffande av kafferansoneringen.

Ordet lämnades på begäran till

Fru BOMAN, som yttrade: Herr talman! Beslutet att avskaffa statssubventionen på kaffe jämte den internationel-

la prisutvecklingen på denna vara kunna beräknas medföra ett starkt stegrat detaljhandelspris på kaffe. Gjorda beräkningar giva vid handen att kaffepriiset i detaljhandeln torde komma att stiga till över elva kronor per kilogram.

Ett så högt pris kommer med säkerhet att medföra en betydande begränsning i efterfrågan på kaffet. Att i nuvarande läge ens försöksvis angiva hur stor denna begränsning kommer att bli är icke möjligt. Skäl finnas emellertid för en förmodan att den blir så stor att behovet av ytterligare konsumtionsbegränsande åtgärder bortfaller.

Kafferansoneringen medför betydande besvärigheter för detaljhandeln och dess anställda. Detta merarbete får i väsentlig utsträckning utföras efter ordinarie arbetstid, vilket särskilt i nuvarande tid med dess brist på arbetskraft medför betydande nackdelar. Någon som helst ersättning för extraarbete utgår som bekant icke, trots att åtskilliga framställningar om sådan gjorts från de berörda och deras organisationer.

Icke minst på senare tid har frågan om kontrollen över ransoneringens efterlevnad blivit aktuell. Man kan i detta sammanhang erinra om den segslitna diskussionen om rätten att köpa den ransonerade varan »mot lös kupong», där uppenbarligen oförenliga ståndpunkter intagits av å ena sidan ransoneringsmyndigheterna, å den andra konsumenterna och detaljhandels folk. Under hand torde också synnerligen invecklade kontrollföreskrifter hava diskuterats, dels inom vederbörande ransoneringsmyndighet, dels mellan denna och olika företrädare för detaljhandeln.

De omständigheter som tala mot fortsatt ransonering förefalla så vägande att första möjlighet att avskaffa densamma bör av de ansvariga tagas i anspråk. Man kan t. o. m. med fog göra gällande att myndigheterna i en fråga som denna böra vara beredda att taga

Interpellation angående avskaffande av kafferansoneringen.

vissa risker, vilka måhända på något längre sikt icke äro så stora som de i ögonblicket förefalla. Därvidlag kan man erinra sig de erfarenheter man vunnit vid avskaffandet av tidigare ransoneringar.

Sammanfattningsvis kan alltså sägas att ett bibehållande av kafferansoneringen medför nackdelar och besvär för husmödrarna, för detaljhandeln och de anställda inom denna näringsgren samt för de myndigheter som sköta ransoneringen och kontrollera dess efterlevnad. Ett avskaffande av ransoneringen synes icke under nuvarande förhållanden vara ägnat att framkalla större efterverkningar.

Under åberopande av vad jag här anfört anhåller jag om kammarens tillstånd att till statsrådet och chefen för kungl. jordbruksdepartementet få rikta följande fråga:

Anser sig statsrådet vilja lämna kammaren uppgift om huruvida inom regeringen planer äro å bane att avskaffa den nu gällande ransoneringen på kaffe?

Denna anhållan bordlades.

§ 9.

Anmäldes, att till herr talmannen under sammanträdet avlämnats följande motioner, nämligen

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 232, angående lönerreglering för lärarna vid de statsunderstödda privatläroverken, m. m. motionen nr 618 av herr *Kyling*;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 209, med förslag till lag om

vissa ändringar i ecklesiastik boställsordning den 30 augusti 1932 (nr 400) motionerna:

nr 619 av herr *Hansson* i Skegrie,
nr 620 av herr *Svensson* i Stenkyrka m. fl.,

nr 621 av herrar *Staxäng* och *Nolin* samt

nr 622 av herr *Rubbestad* m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 59, med förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m. motionen nr 623 av herr *Holmberg* m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts propositioner, nr 59, med förslag till lag om gräns mot allmänt vattenområde, m. m. och nr 60, med förslag till lag om rätt till fiske m. m. motionen nr 624 av herr *Nordkvist* m. fl.;

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 133, angående vissa riktlinjer för enhetsskolans ledning och lokala organisation motionerna:

nr 625 av herr *Nestrup*,
nr 626 av fru *Sandström* m. fl. och
nr 627 av fröken *Vinge*; samt

i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 219, angående riktlinjer för lärarutbildningens ordnande motionerna:
nr 628 av herrar *Persson* i Norrby och *Svensson* i Stenkyrka och
nr 629 av fröken *Vinge* och herr *Nestrup*.

Dessa motioner bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes här efter klockan 2.18 em.

In fidem:

Gunnar Britth.

Torsdagen den 19 oktober.

Kl. 2 em.

§ 1.

Föredrogs var efter annan följande på kammarens bord liggande motioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet motionen nr 618 av herr *Kyling*;

till behandling av lagutskott motionerna:

nr 619 av herr *Hansson* i Skegrie;
nr 620 av herr *Svensson* i Stenkyrka *m. fl.*;

nr 621 av herrar *Staxäng* och *Nolin*;
nr 622 av herr *Rubbestad m. fl.*;

nr 623 av herr *Holmberg m. fl.*; och
nr 624 av herr *Nordkvist m. fl.*; samt

till särskilda utskottet motionerna:

nr 625 av herr *Nestrup*;

nr 626 av fru *Sandström m. fl.*;

nr 627 av fröken *Vinge*;

nr 628 av herrar *Persson* i Norrby och *Svensson* i Stenkyrka; samt

nr 629 av fröken *Vinge* och herr *Nestrup*.

§ 2.

Föredrogs den av herr *Boman* i Kie-ryd vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående underlåtande av den svenska fruktproduktionens avsättning.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 3.

Föredrogs den av herr *Nihlfors* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet angående rätt för poli-

tiska skolungdomsföreningar att bedriva sin verksamhet i läroverkens lokaler.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 4.

Föredrogs den av herr *Staxäng* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till hans excellens herr statsministern angående skydd mot sådana avspärrningsrisker i västra Sverige, som blivit aktualiserade genom Surte-katastrofen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 5.

Föredrogs den av fru *Boman* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att få framställa interpellation till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet angående avskaffande av kafferansoneringen.

Kammaren biföll denna anhållan.

§ 6.

Upplästes och lades till handlingarna följande till kammaren inkomna protokoll:

Protokoll, hållet vid sammanträde med herr talmannen och vice talmännen i riksdagens andra kammar och de kammarens ledamöter, som blivit utsedda att jämte herr talmannen och vice talmännen tillsätta kammarens kanslipersonal, den 17 oktober 1950.

Anmäldes, att stenografen Bengt G. E:son Lindahl, som den 16 januari 1950 beviljats ledighet tills vidare från sin stenograftjänst, denna dag åter inträtt i tjänstgöring.

Kanslisten T. E. Elfner beviljades ledighet under innevarande höstsession för att uppehålla en befattning som stenograf hos första kammaren. Studeranden Bengt Lundin, Uppsala, förordnades att under tiden uppehålla Elfners kanslisttjänst.

Slutligen beviljades kanslisten fru Eva Särnmark tjänstledighet för enskilda angelägenheter under höstsessionen, och

förordnades fröken Meg Sahlin att under tiden uppehålla fru Särnmarks kanslistbefattning.

In fidem
Gunnar Britth.

Kammarens ledamöter åtskildes här-
efter klockan 2.04 em.

In fidem
Gunnar Britth.